

TÜSKÉS ANNA

A pécsi székesegyház látképei

Az írott források mellett a történeti, régészeti és a művészettörténeti kutatás évtizedek óta keresi és forrásként használja a pécsi székesegyház képi ábrázolásait. A 17. századtól kezdve számos rajz, metszet és festmény örökítette meg az épület aktuális állapotát. Ezek tanulmányozása kiegészíti az írásos dokumentumokét, és iránymutató lehet a további kutatások számára is.

I. Kutatástörténet

Szőnyi Ottó az 1882-es átépítés előtti állapotot leíró művében és Gerecze Péter a második 19. századi átépítés után született monográfiájában kizárólag fényképeket közölt.¹ Gosztonyi Gyula Koller József 1804-es *Pécs történetéből* közölt metszet-ábrázolást és Friedrich von Schmidt 1882-es felmérésén mutatta be az épület szerkezetét, építési periódusait.² Petrovich Edének a székesegyház különböző építési periódusait bemutató könyvében Koller metszetei mellett Ludwig Rohbock 1850-es években készült egyik ábrázolását közli, a fényképeken kívül.³ Dercsényi Dezsőnek a székesegyházról szóló monográfiájában csak Koller könyvéből közölt metszet-ábrázolást.⁴ Boros Lászlónak a székesegyház Pollack-féle átépítésére vonatkozó kutatásaihoz számos képi forrást használt.⁵ A *Jelenkor* című 1958-tól Pécsen szerkesztett folyóirat számos kortárs grafikát közölt a város lát-

¹ Gerecze, 1893; Szőnyi Ottó: A pécsi székesegyház leírása az 1882. évi átépítés előtti állapotában. = Pécs-Baranyamegyei Múzeum Egyesület Értesítője, 1916/3–4. füzet.

² Gosztonyi, 1939.

³ Petrovich, 1956.

⁴ Dercsényi, 1969.

⁵ Boros László: A pécsi székesegyház Pollack-féle átépítésének története. = Baranyai Helytörténetírás, 1981, 293–352. (Baranyai Levéltári Füzetek 24.)

képével vagy részleteivel. Tóth Melinda számos új képi forrást tárt fel, használt és publikált főként 1983-as és 1994-es tanulmányában.⁶ Varga Szabolcsnak Pécs törökkori és 18. századi történetét bemutató műveiben számos 17–18. századi metszetet közölt illusztrációként.⁷ Raffay Endre 2011-es tanulmányában közölte August Kirstein 1881–82-es felmérési rajzait az északi és a déli kapuzatról, amelyek az átépítés során elpusztultak, és kizárólag ezekről a rajzokról ismertek.⁸ A pécsi székesegyház látképeinek legteljesebb gyűjteményét Damásdi Zoltán állította össze, és a Püspöki Kincstár kiállításán látható.

Tanulmányomban és az azt követő katalógusban a pécsi székesegyház külső és belső látképeit, részleteinek ábrázolásait mutatom be főként a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnokában, a Magyar Nemzeti Galéria Éremtárában valamint Grafikai Osztályán, a Pécsi Püspöki Kincstárban és a Pécsi Káptalani Levéltárban őrzött, jelentős számú festmény, rajz, sokszorosított grafika és érem számbavételével.⁹ A katalógusban közölt hetvenhét tétel tizenkilenc darabja származik a 17. századból, nyolc darab a 18. századból, harminckilenc darab a 19. századból és tizenegy darab a 20. századból. A 17. századi látképek nagy számát a törökellenes hadi cselekmények indokolták, a 19. századi ábrázolások túlsúlyát a két átépítés és a régészeti feltárások magyarázzák.

II. A székesegyház külső és belső látképei a 17–20. századból

A pécsi székesegyházra vonatkozó képi forrásanyag módszeres feldolgozására mindeddig nem került sor. Az elmúlt két évszázad során több 17–18. századi városábrázolást közöltek a kutatók, de számbavételükre és a székesegyház szempontjából történő elemzésük nem történt meg. A szempontunkból egyaránt fontosak a városról és a várról készült látképek, valamint magáról a székesegyházról készült ábrázolások. Az első fennmaradt ábrázolások a 17. század második felében keletkeztek.

⁶ Tóth M., 1983a, 12. jegyzet; Tóth M., 1994b, 4. jegyzet.

⁷ Varga Szabolcs: Irem kertje. Pécs története a hódoltság korában, 1526–1686. Pécs, Pécsi Hit-tudományi Főiskola – Pécs Története Alapítvány, 2009.

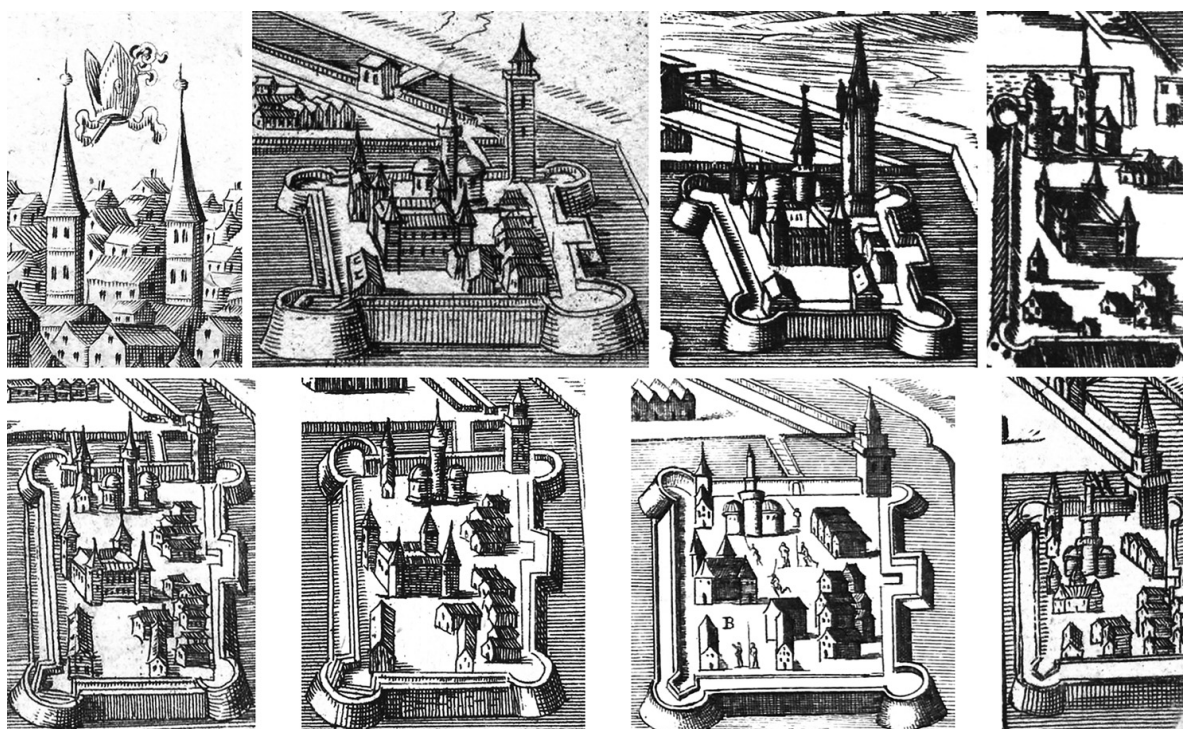
⁸ Raffay, 2011, 4–5. kép.

⁹ Köszönöm a segítséget a gyűjtemények munkatársainak: Bodnár Boglárkának (Pécs, Püspöki Kincstár), Damásdi Zoltánnak (Pécs, Káptalani Levéltár), Földi Eszternek (Magyar Nemzeti Galéria, Grafikai Osztály), Tokai Gábornak (Magyar Nemzeti Galéria, Éremtár), Király Attilának és Vajda Lászlónak (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).

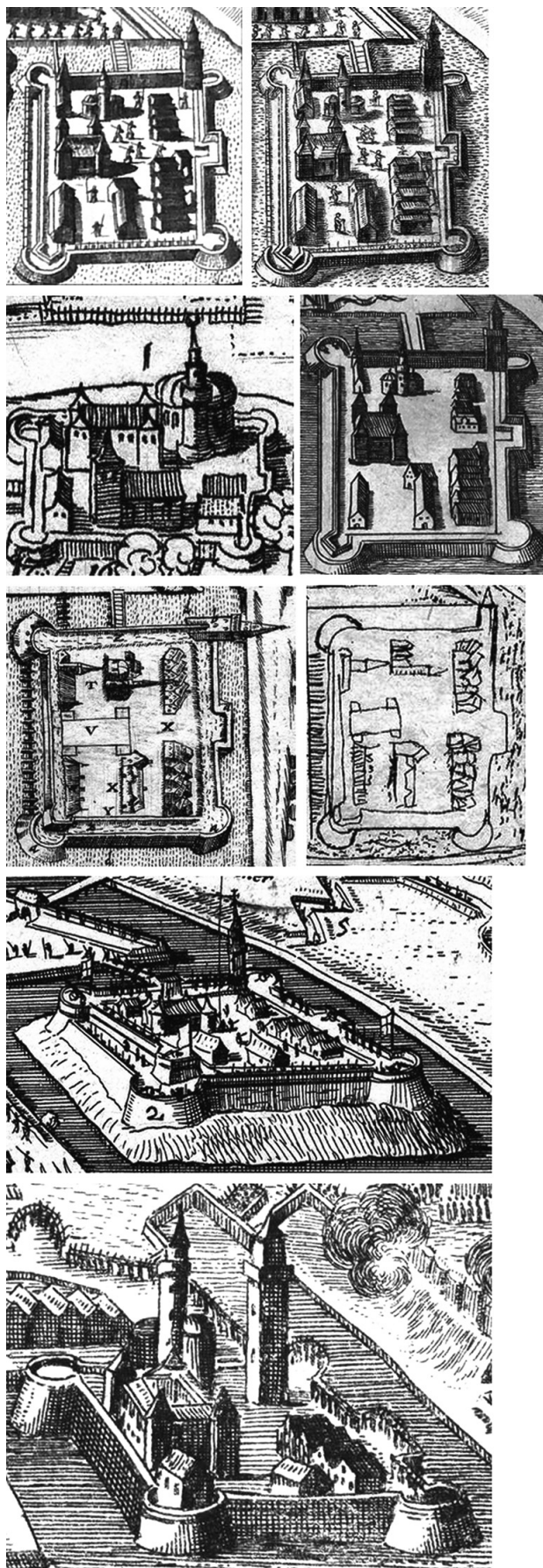
II. 1. A 17. századi látképek és csataképek

A pécsi látképek jellegét és mennyiségét kezdetben alapvetően meghatározták a földrajzi és történelmi adottságok. A sokszorosított grafikai lapok témájukat tekintve látképekre és csatajelenetekre oszthatók. Illusztrációként és röplapon jelentek meg, rézmetszet és rézkarc technikával készültek.

A látképek gyakran pontatlanul ábrázolják a várost és benne a dzsámivá alakított székesegyházat (1. kép). Az augsburgi Daniel Mannasser metszetén a székesegyházat a kéttornyú épület fölötti püspöksüveg és pásztorbot jelzi, egyébként nemigen ismernénk rá. A látképek a székesegyház ábrázolásának szempontjából kétfélék. Justus van der Nypoortnak Birckenstein geometriakönyvében megjelent városábrázolásán és az őt követő ismeretlen mesterek látképein a belsővárban a székesegyház egy négytornyú épületként jelenik meg. Caspar Bouttats valamint az őt követő ismeretlen mester rézkarcain a székesegyházat a négytornyos épületben ismerhetjük fel.

1. kép: Pécs látképei, 17. század, rézkarc, részlet: a) Daniel Mannasser; b) Justus van der Nypoort; c–d–e–f) Ismeretlen német mester; g) Caspar Bouttats; h) Ismeretlen német mester

A 17. század második felében Pécsen lezajlott két jelentős hadi eseményt több röplap örökítette meg (2. kép). Az 1664. januári sikertelen visszafoglalási kísérlet fő ábrázolása Lucas Schmitzer illusztrációja Hieronymus Ortelius művében, ami 1665-ben Nürnbergben jelent meg. Ezen a rézkarcon és az ezt követően a székesegyház egyetlen nyeregtetővel lefedett, négy saroktornyú épületként van ábrázolva. Az ostrom ábrázolásának egy másik, ugyancsak német körében a székesegyház alaprajza jelenik meg.

Pécs 1686. októberi sikeres visszafoglalásának három ábrázolása közül kettőn – Pieter Balthasar Bouttats-én és egy nürnbergi röplapon – a székesegyház a már korábban látott, hibás módon, négytornyú, belsőudvaros épületként jelenik meg. A római Giovanni Giacomo Rossi viszont helyesen négytornyos épületet ábrázolt.

2. kép: a–f) Pécs ostroma, 1664. január 19–29., rézkar, részlet:
a) Lucas Schmitzer; b–c–d–e–f) Ismeretlen német mester; g–h) Pécs visszafoglalása, 1686. október 21–22. rézkar, részlet: g) Giovanni Giacomo Rossi Pieter Balthasar Bouttats

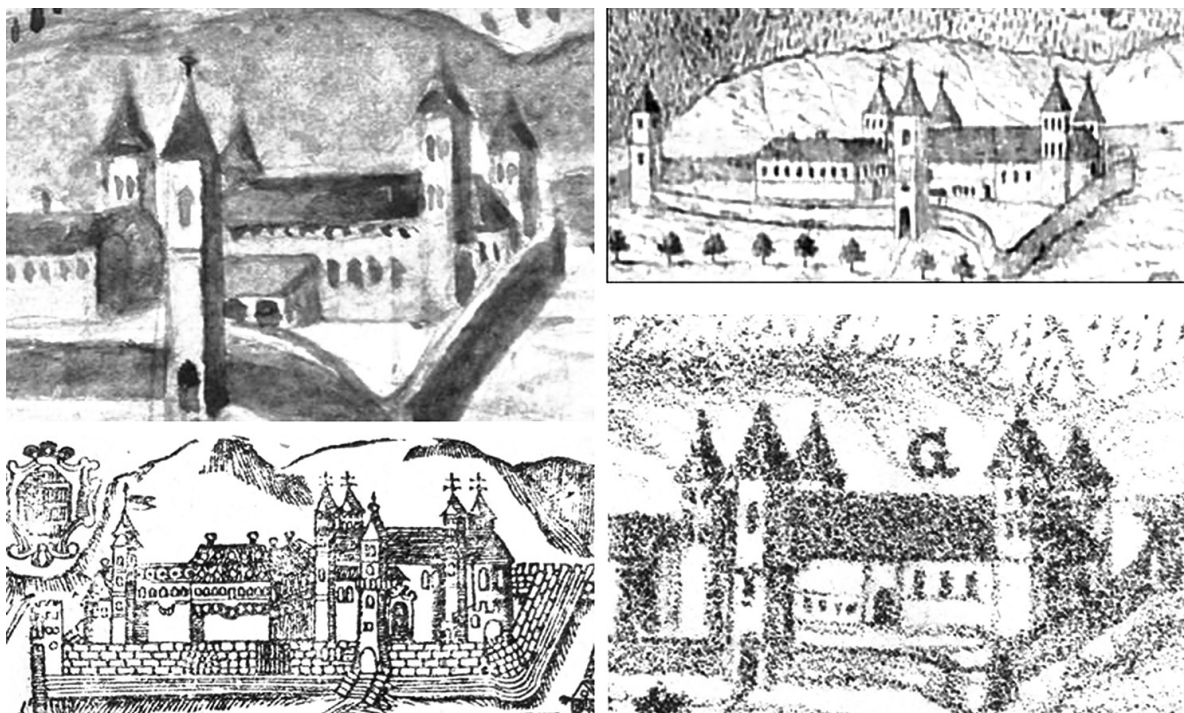
II. 2. A 18. századi látképek

A 18. századi képi ábrázolások fő forrása Koller József Pécs történetét leíró munkájának bevezető, már 1776-ra megírt, de csak 1804-ben megjelent *Prolegomena in historiam episcopatus Quinqueecclesiarum* c. művének képmelléklete 18 táblán. A metszeteket a római Pietro Leone Bombelli (1737–1809) és a klagenfurti származású, de 1750–1770 között Grazban, Bécsben és Pozsonyban dolgozó Marcus Weinmann készítették. A metszetek Pécs akkor ismert római, ókeresztény és középkori emlékeit ábrázolják, tehát a Péter és Pál sírkamra freskóit, síremlékeket, pecséteket, a székesegyház külső látképét mind a négy oldalról, valamint a pécsi egyházmegye térképét. Érdekes ábrázolás többek között a IX. tábla (3. kép): sziklás és növényi keretben egy boltívek alatt haladó ifjú ki-mondott „Redivit” szavát ötször verik vissza a boltívek. Alul a 17. századi városlátképek közül Justus van der Nypoort metszetét követő városlátkép jelenik meg. Az egész metszet felirata: „Echo simul una et quina”, tehát rájátszik Pécs latin nevére.

A másik 18. század képi forrásunkat, Prunner Ignác 1763-as Pécs látképét csak 19. századi másolatokból ismerjük (4. kép). Az első másolat egy vízfestmény, ismeretlen mester műve. A második Hochrein József litográfiája 1863-ból, a harmadik az ő litográfiája nyomán készült újabb litográfia 1874-ből. Mindhárom nagyméretű, pontosan ábrázolja a várost, a belsővárat és benne a székesegyház

3. kép: Koller József: *Prolegomena in historiam episcopatus Quinqueecclesiarum*, 1804, IX. tábla, rézmetszet

4. kép: Pécs látképei, részlet; a) Prunner Ignác után ismeretlen mester, vízfestmény; b) Prunner Ignác után Hochrein József, litográfia; c) Kieller József: Szappanfőző és gyertyamártó céhlevél, fametszet; d) Prunner Ignác és Hochrein József után, litográfia

látképét déli irányból.

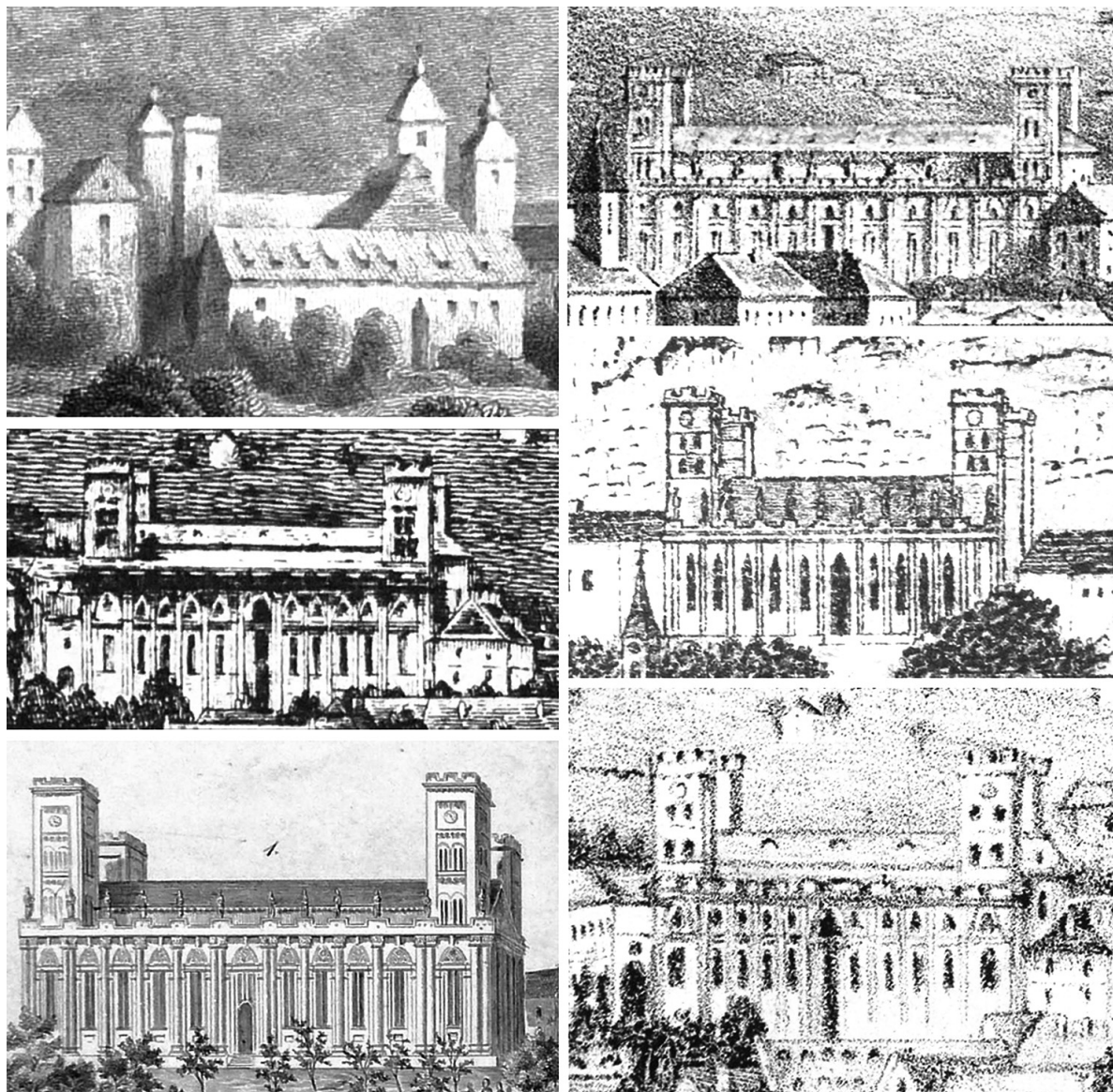

5. kép: Boehm József Dániel, vert ón érem

II. 3. A 19. századi képi források

A 19. század folyamán számos látképen és egy érmen ábrázolták a székesegyházat. A terjedelmi keret miatt csak néhányat emelek ki ezek közül, a többit a katalógusban közlöm. Az eddigi kutatás nem ismerte Kieller József Szappanfőző és gyertyamártó céhlevelét, amelyet Johann Moll nevére állítottak ki 1806-ban (4. kép). A fametszet technika korlátai ellenére jól felismerhető a székesegyház, és jól kirajzolódik a déli homlokzat barokk kapuzata.

A Pollack-féle átépítés utáni kor-

6. kép: Pécs látképei, 19. század, részlet: a) R. B. után H. Hobson, acélmetszet; b) Giovanni Varonizínes litográfia; c) Grimm Vince – Walzel Ágost Frigyes, litográfia; d) Hochrein József, litográfia; e) J. M. Frank: A Miasszonyunk kanonisszák ünnepi menete az újonnan épült kolostorhoz, litográfia; f) Hochrein József, litográfia

szakban az angol orvos, utazó Richard Brighttól Ludwig Rohbockig sokan megörökítették a székesegyházat főként déli vagy dél-nyugati nézetből. Ezek közül kevésbé ismert talán Boehm József Dániel 1845-ben ón érme az orvosok és természetvizsgálók pécsi vándorgyűlése alkalmából (5. kép). Az érme egyik oldalán egy oroszlán hátán ülő, kezében dárdát és tükröt tartó koronás nőalak, Cybele látszik, a másik oldalon a székesegyház látképe. Úgy gondolom, ezen az érmen ragadható meg először, hogy a székesegyház a város emblematikus épületévé vált.

Az apszis hiánya és a szokatlan perspektíva miatt érdemes kiemelni Frank József pesti nyomdájában 1851-ben megjelent litográfiát, ami a Scitovszky János püspök által Pécsre hívott Miasszonyunk kanonisszák ünnepi körmenetét ábrázolja az újonnan épült kolostorhoz (6. kép).¹⁰

A székesegyház több látképe bekerült a 19. század második felének két nagy Magyarországot leíró könyvsorozatba. A Ludwig Rohbock vízfestményei után készült acélmetszetek Hunfalvy János földrajztudósnak a Magyarország és Erdély tájait és műemlékeit bemutató háromkötetes mű második kötetében 1860-ban jelentek meg (7. kép). Az 1886 és 1901 között 21 kötetben kiadott *Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képekben* c. mű 1896-ban megjelent 13. kötete a Cserna Károly, Háy Gyula és Dörre Tivadar tusrajzai után készült képet mutat-

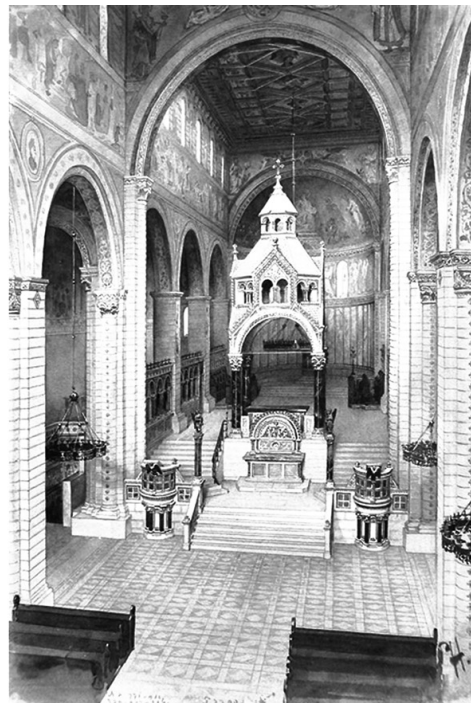
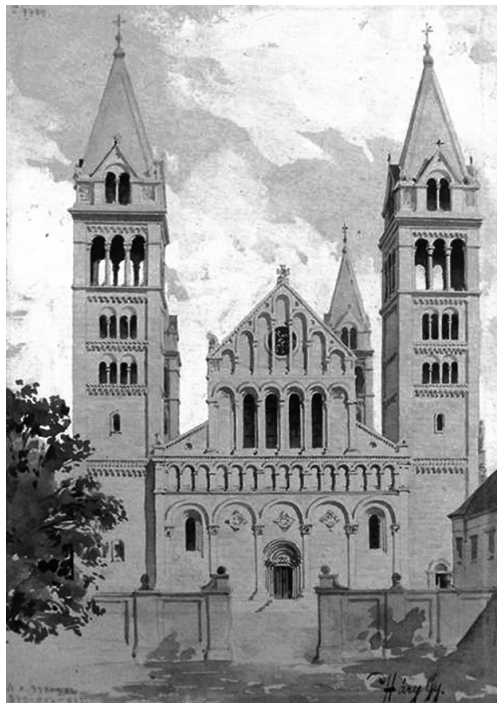

7. kép: Ludwig Rohbock vízfestménye és az utána készült acélmetszetek

¹⁰ A metszet datálásában segítségemre volt: Takács Zsuzsanna Mária: A pécsi Notre dame „iskolakombinátja”. = *Training and Practice*, 9(2011)/1–2, 57–63.

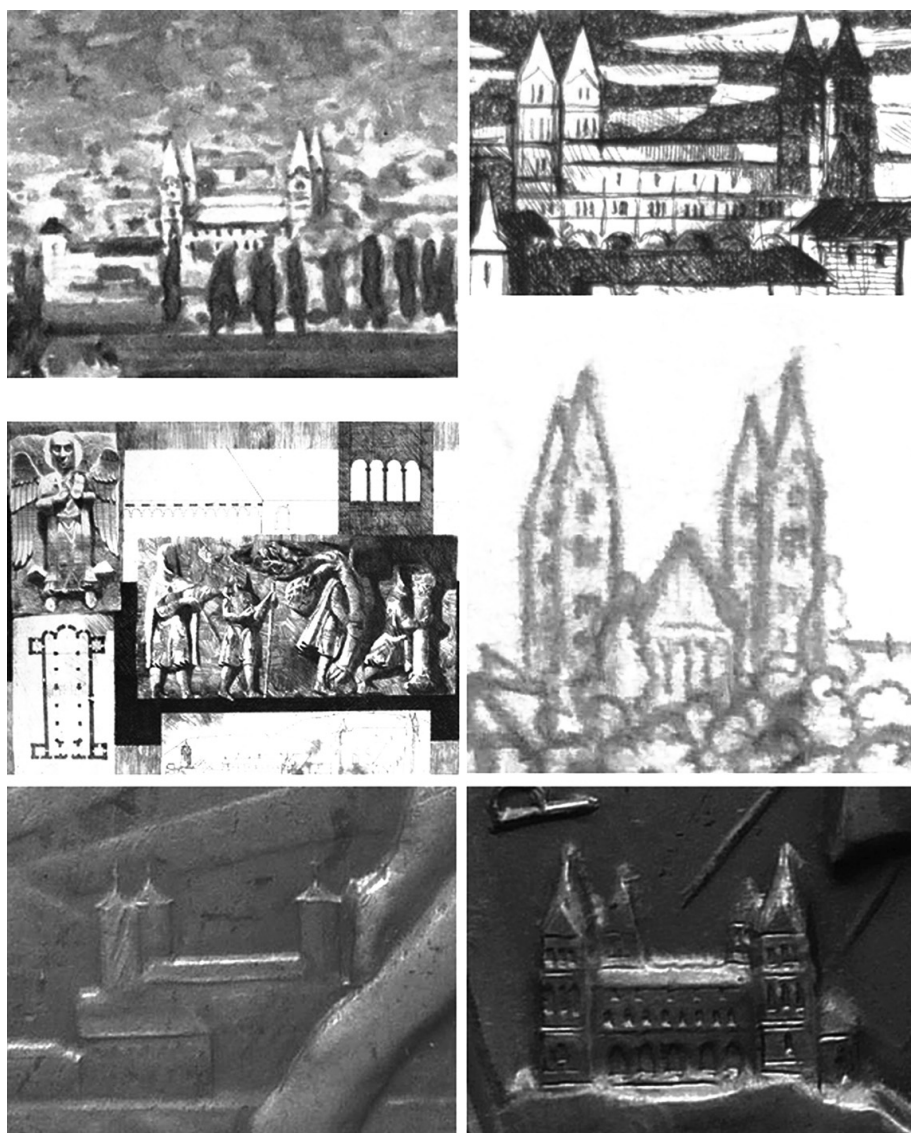
ják be a pécsi székesegyház látképét és részleteit immár a Schmidt-féle átépítés után (8. kép). Nádler Róbert óriási méretű vízfestménye a 19. századi látképek záró darabja, teljes pompájában mutatja a székesegyház szentélyét.

8. kép: a–b) Hány Gyula, tus, fehér fedőfesték Nádler Róbert, vízfestmény

II. 4. 20. századi látképek

A 20. században is számos külső és belső látkép készült. Ezek azért is érdekesek számunkra, mert megmutatják a kortárs művészek székesegyházhoz való viszonyát: ki mit emelt ki, és azt hogyan ábrázolja. Weininger Andor és Bizse János a város szövetében mutatja az épületet, míg Soltra Elemér a románkori Pécs emlékeit tartotta fontosnak (9. kép). Érdeemes még kiemelni Szirmai Antal 1907-es és

9. kép: Pécs látképei, 20. század, részlet: a) Ismeretlen osztrák mester: Első pécsi bőrgyár, heliogravür; b) Bizse János: Pécs látképe, rézkarc; c) Soltra Elemér: A románkori Pécs emlékei, rézkarc; d) Weininger Andor: Pécs látképe, akvarell; e) Szirmai Antal, érem; f) Markup Béla, érem

Markup Béla 1929-es érmét. Az első apropóját a Pécsi Országos Kiállítás, a másodikét a Pozsonyi Erzsébet Egyetem Pécsre költöztetésére való emlékezés adta, mindkettőn kiemelt motívum a székesegyház. Gebauer Ernő művészetének visszatérő eleme a pécsi székesegyház. A Pécsi Püspöki Kincstárban őrzött, *A pécsi székesegyház felújítása* c. 1942-es olajfestménye rákerült az 5 koronás szükségpénzre.

Katalógus

1. Daniel Mannasser: Pécs látképe

Papír, rézkarc, 12 x 15,3 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.9666

2. Caspar Bouttats: Pécs látképe

Papír, rézkarc, lap: 16 x 27,5 cm, lemez: 12 x 25,7 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.2277

Másodpéldánya körülvágva T.6242 11 x 24,8 cm

3. Lucas Schnitzer: Pécs látképe: Pécs látképe

Papír, rézmetszet, 14,1 x 19,4 cm

Illusztráció: Hieronymus Ortelius: *Ortelius redivivus et continuatus, oder der Ungarischen Kriegs-Empörungen historische Beschreibung...*, Frankfurt and Nuremberg, Daniel Fievet für Paul Fürst, 1665.

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T 2955

4. Justus van der Nypoort: Pécs látképe

Papír, rézkarc, 19,7 x 15 cm

1683–1686

Illusztráció: Anton Ernst Burckhard von Birckenstein: *Erzherzogliche Handgriffe...* Vienna, 1686, 56.

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.3716, Másodpéldánya ugyanezen a számon, harmadik állapota T.2278. szám alatt: 20,2 x 15 cm

5. Giovanni Giacomo Rossi: Pécs látképe

Papír, rézkarc

17. század második fele

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.1282

6. Pieter Balthasar Boultats: Pécs látképe

Papír, rézkarc, 4,8 x 16,8 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.58.4119

7. Ismeretlen német mester: Pécs látképe

Papír, rézkarc, 7,7 x 9 cm

17. század

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.695, későbbi állapotának két példánya T.2279. szám alatt: 7,3 x 8,7 cm, 8,1 x 9,7 cm

8. Ismeretlen német mester: Pécs látképe

Papír, rézkarc, 7,3 x 9,2 cm

17. század

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.3678

9. Ismeretlen német mester: Pécs látképe

Papír, rézkarc, 6 x 6,7 cm

17. század

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.696

10. Ismeretlen mester: Pécs látképe

Papír, rézkarc, 6 x 11,2 cm

17. század

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.6244

11. Ismeretlen német mester: Pécs látképe

Papír, rézkarc, 5,8 x 8,1 cm

17. század

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.6245

12. Schnitzer, Lucas: Pécs ostroma, 1664. január 19–29.

Papír, rézkarc, lap: 17,4 x 33,6 cm, lemez: 14,4 x 19,8 cm

17. század

Illusztráció: Ortelius Redivivus et Continuata... Nürnberg, 1665. II. Teil, 300–301. lap között

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.2955, másodpéldánya ugyanezen a számon

13. Ismeretlen német mester: Pécs ostroma, 1664. január 19–29.

Papír, rézkarc, 15 x 19 cm

17. század

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.697, másod- és harmadpéldánya ugyanezen a számon

14. Ismeretlen német mester: Pécs ostroma, 1664. január 28–29.

Papír, rézkarc, 5,5 x 10,5 cm

17. század

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.6119, másodpéldánya ugyanezen a számon

15. Ismeretlen német mester: Pécs ostroma, 1664. január 28–29.

Papír, rézkarc, 7,2 x 17 cm

17. század

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.6246

16. Ismeretlen német mester: Pécs ostroma, 1664. január 19–29.

Papír, rézkarc, lap: 13 x 19,2 cm

17. század

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.699

17. Ismeretlen német mester: Szeged és Pécs visszafoglalása röplapon, 1686. október 21–22.

Papír, rézkarc, 39,3 x 32,9 cm

17. század vége

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.782, másodpéldánya ugyanezen a számon: 39,7 x 34,3 cm, a pécsi részlet T.6243. szám alatt: 13,2 x 17 cm

18. Ismeretlen német mester: Pécs visszafoglalása, 1686. október 21–22.

Papír, rézkarc, 20,7 x 27,2 cm

17. század vége

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.1282

19. Joseph de Haüy: Pécs térképe, 1687

Országos Széchényi Könyvtár, Térképtár TM 897

20. Hermannng József: A pécsi püspökvár alaprajza
Papír, akvarell, lap: 50,5 x 70 cm, keret: 43 x 63 cm
Pécsi Káptalani Levéltár, Térképtár, Hermannng József 1754
21. Franciscus Foy: Pécs városképe a 18. század közepén
Pannonhalma, Főapátsági Levéltár, Acta Antiquiora fasc. 58
22. Ismeretlen mester: A pécsi székesegyház déli altemplomlejárata
Papír, rézmetszet, lap: 25 x 39,7 cm, lemez: 23,6 x 37,1 cm
Illusztráció: Koller József: *Prolegomena in historiam episcopatus Quinqueecclesiarum*, 1804, Tab. III. Fig. 2.
23. Marcus Weinmann: A pécsi székesegyház nyugati homlokzata
Felirat: Basilicae S. Petri Quinque Ecclesiensis Latus occidentale
Papír, rézmetszet, lap: 34,8 x 46,6 cm, lemez: 30,9 x 43,2 cm
J.j.l.: M.Weinmann Sc. Posonii.
Illusztráció: Koller József: *Prolegomena in historiam episcopatus Quinqueecclesiarum*, 1804, Tab. V.
24. Marcus Weinmann: A pécsi székesegyház keleti homlokzata
Felirat: Basilicae S. Petri Quinque Ecclesiensis Latus orientale
Papír, rézmetszet, lap: 34,6 x 45,9 cm, lemez: 30,7 x 44,2 cm
J.j.l.: M.Weinmann Sc. Posonii.
Illusztráció: Koller József: *Prolegomena in historiam episcopatus Quinqueecclesiarum*, 1804, Tab. VI.
25. Marcus Weinmann: A pécsi székesegyház északi homlokzata
Felirat: Basilicae S. Petri Quinque Ecclesiensis Latus Septemtrionale
Papír, rézmetszet, lap: 35 x 59,4 cm, lemez: 32 x 55,1 cm
J.j.l.: M.Weinmann Sc. Posonii.
Illusztráció: Koller József: *Prolegomena in historiam episcopatus Quinqueecclesiarum*, 1804, Tab. VII.
26. Ismeretlen mester: A pécsi székesegyház déli homlokzata
Felirat: Basilicae S. Petri Quinque Ecclesiensis Latus meridionale
Papír, rézmetszet, lap: 35 x 57,4 cm, lemez: 31,3 x 55 cm
Illusztráció: Koller József: *Prolegomena in historiam episcopatus Quinqueecclesiarum*, 1804, Tab. VIII.

27. Ismeretlen mester: Pécs allegorikus ábrázolása

Felirat: ECHO SIMUL UNA ET QUINA

Papír, rézmetszet, lap: 33,7 x 25,5 cm, lemez: 33,3 x 22,3 cm

Illusztráció: Koller József: *Prolegomena in historiam episcopatus Quinqueecclesiarum*, 1804, Tab. IX.

28. Buck József: A pécsi székesegyház alaprajza

57 x 45 cm

1805

Pécsi káptalani levéltár, székesegyházi rajztár

29. Pollack Mihály: Terv a székesegyház nyugati homlokzatához

Baranya megyei Levéltár

30. Pollack Mihály: A székesegyház megvalósult homlokzatának terve

Baranya megyei Levéltár

31. Kieller József: Pécs látképe szappanfőző és gyertyamártó céhlevélen

Papír, fametszet, 36,6 x 44,5 cm

18–19. század fordulója

Moll Johann nevére kiállítva 1806-ban

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.6101

32. Walzel Ágost Frigyes: Pécs látképe

Papír, litográfia, 16,7 x 31,3 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.694

33. Boehm József Dániel: Magyar Orvosok és Természetvizsgálók pécsi vándor-
gyűlése, 1845

Előoldal: Körirat: SZ. KIR. PÉCS VÁROSA A KEBELÉBEN 1845: AUG. 11
EGYBEGYÜLT MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK-
NAK. Felirat lent: KERESVE LEL. Jelzés lent: I. D. BOEHM F.

Hátoldal: Felirat lent: SZÉKESEGYHÁZ

Érem, vert ón, 52 mm átmérő

1847

Magyar Nemzeti Galéria, Éremtár, 85.73-P

34. Ismeretlen művész: A pécsi székesegyház déli oldalról
Illusztráció: Erkölcsei képcsarnok, (Iskolai naptár). Szerk. és kiad.: Nagy Ferdinánd. Pécs, Lyceumi ny., 1847, címkép

Közölve: Hernády Ferenc: Pécs francia szemmel = Jelenkor 1960/1. sz., 102–104.

35. J. M. Frank: A kanonisszák ünnepi menete az újonnan épült kolostorhoz
Pécssett

Papír, litográfia, 21,5 x 46 cm

1851

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 95.1

36. Ludwig Rohbock: A székesegyház nyugati homlokzata

Papír, vízfestmény, 19,5 x 26,8 cm

19. század második fele

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.691

37. Ludwig Rohbock: A pécsi székesegyház

Papír, acélmetszet, 15,6 x 24 cm

19. század második fele

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.3285

38. Ludwig Rohbock: A székesegyház nyugati homlokzata

Felirat a kép alatt kétoldalt: A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ FŐ HOMLOKZATA. – DOM IN FÜNFKIRCHEN, HAUPTFACADE.

Papír, acélmetszet

19. század második fele

J.a.b.: L.Rohbock del.t

J.a.k.: Druck & Verlag v. G. G. Lange in Darmstadt; Lauffer és Stolp bizománnyában Pesten.

J.a.j.: L.Rohbok sculp.t

Illusztráció: Hunfalvy, Johann: Ungarn und Siebenbürgen in malerischen Original-Ansichten... I/2. Darmstadt, 1860. 466. lap mellett

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.3286, körülvágott másod- és harmadpéldánya T.3285 számon 15,5 x 24 cm

39. Ludwig Rohbock után Georg Michael Kurz: Pécs látképe
Felirat a kép alatt kétoldalt: PÉCS VÁROSA. – FÜNFKIRCHEN.

Papír, acélmetszet, 17 x 25,5 cm

19. század második fele

J.a.b.: L.Rohbock del.t

J.a.k.: Druck & Verlag v. G. G. Lange in Darmstadt; Lauffer és Stolp bizomá-
nyában Pesten.

J.a.j.: G.M. Kurz sculp.t

Illusztráció: Hunfalvy, Johann: Ungarn und Siebenbürgen in malerischen
Original-Ansichten... II. Darmstadt, 1860. 464. lap mellett

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.3283, T.3284

40. Ludwig Rohbock után Johann Poppel: A pécsi székesegyház oldalhomlok-
zata

Felirat a kép alatt kétoldalt: A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ. – DOM IN
FÜNFKIRCHEN.

Papír, acélmetszet, 17 x 25,5 cm

19. század második fele

J.a.b.: L.Rohbock del.t

J.a.k.: Druck & Verlag v. G. G. Lange in Darmstadt; Lauffer és Stolp bizomá-
nyában Pesten.

J.a.j.: J. Poppel sculp.t

Illusztráció: Hunfalvy, Johann: Ungarn und Siebenbürgen in malerischen
Original-Ansichten... II. Darmstadt, 1860. 468. lap mellett

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.3288, körülvágott másod-
és harmadpéldánya T.3287 számon: 16,8 x 25,5 cm

41. Ismeretlen mester 18. századi eredeti után: Pécs látképe

Papír, vízfestmény, 29,3 x 55,9 cm

19. század második fele

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 56.777

42. Prunner Ignác után Hochrein József: Pécs látképe 1763-ban

Papír, litográfia, 29,3 x 45,7 cm

Önálló lap: Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 82.198

Melléklet: Georgius Girk: Sermones latini. Pécs, 1875. 21,5 x 49 cm. Pécsi Ká-
ptalani Levéltár, Székesegyházi Levéltár

43. Hochrein József: Pécs látképe 1763-ban

Papír, litográfia, 47,3 x 57,1 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 78.431

44. Hochrein József: Pécs látképe 1851-ben

Papír, litográfia, 42 x 62,9 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 78.432

45. Hochrein József: Pécs látképe 1863-ban

Papír, litográfia, lap: 26 x 41 cm, keret: 20,5 x 35 cm

Melléklet: Georgius Girk: Sermones latini. Pécs, 1875. 21,5 x 49 cm. Pécsi Káptalani Levéltár, Székesegyházi Levéltár

46. Hochrein József: Pécs látképe és pécsi részletek 1873-ban

Papír, litográfia, 52,5 x 70,5 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 78.433

47. Henszlmann Imre rajza után Doby Jenő metszete: A pécsi székesegyház szentélye

Illusztráció: Henszlmann Imre: Magyarország ó-keresztény, román és átmenet stílusú mű-emlékeinek rövid ismertetése, Budapest, Magyar Királyi Egyetem Nyomdája, 1876.

48. Schmidt Frigyes: A pécsi székesegyház alaprajza

1882 előtt

Pécs, Székesegyházi Múzeum

49. Schmidt Frigyes tervei a pécsi székesegyház nagy restaurálásához, 1882.

8 db: „Jelenleges déli oldal” (lap: 43 x 32,7 cm), „Jelenleges keresztmetszet” (lap: 32,5 x 25 cm), „Jelenleges fő homlokzat” (lap: 32,5 x 25 cm), „Karnézet” (lap: 32,5 x 25 cm), „Metszet a zenekar felé” (lap: 32,5 x 25 cm), „Fő homlokzat” (lap: 32,5 x 25 cm), „Déli oldal” (lap: 43 x 32,7 cm), „Menyezet” (lap: 43 x 32,7 cm)

Pécs, Káptalani Levéltár, fasc. 880.

50. Giovanni Varoni: Pécs látképe

Papír, színes litográfia, 38,7 x 57,1 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.6120

51. Dörre Tivadar: Az altemplom déli lejárata a pécsi székesegyházban
Papír, ceruzarajz, 24,8 x 33,5 cm
Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.59.258.-26, 28. Vázlat-
könyv

52. Dörre Tivadar: Az altemplom déli lejárata a pécsi székesegyházban
Papír, tusrajz, 38,6 x 27,4 cm
Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.7531, faduca 77.262. szá-
mon

53. Dörre Tivadar után Morelli Gusztáv: Az altemplom déli lejárata a pécsi szé-
kesegyházban
Fadúc, fametszet, 16 x 13,9 x 2,2 cm
Illusztráció: Osztrák Magyar Monarchia Írásban és Képekben, XIII. kötet, Buda-
pest, 1896, 337. lap
Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 77.262, előképe: T.7531

54. Nadler Robert: A pécsi székesegyház szentélye
Papír, vízfestmény, 67,5 x 90,5 cm
Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 56.526

55. Cserna Károly: Pécs látképe
Papír, tusrajz, 20,5 x 45,7 cm
Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.2000.62

56. Cserna Károly: Pécs látképe
Papír, tusrajz, 25,2 x 30,7 cm
Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.7335, faduca 77.382. szá-
mon

57. Cserna Károly után Bálint Benedek: Pécs látképe
Fadúc, fametszet, 13,8 x 20 x 2,2 cm
Illusztráció: Osztrák Magyar Monarchia Írásban és Képekben, XIII. kötet, Buda-
pest, 1896, 325. lap
Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 77.382, előképe: T.7335

58. Cserna Károly: Szathmáry-pasztofórium

Papír, tusrajz, 26,8 x 14 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.7325

59. Hány Gyula: A pécsi székesegyház délről

Papír, tus, fehér fedőfesték, 15,5 x 22,5 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.7805, faduca 77.77. számon

60. Hány Gyula után Morelli Gusztáv: A pécsi székesegyház délről

Fadúc, fametszet, 13,9 x 20 x 2,2 cm

Illusztráció: Osztrák Magyar Monarchia Írásban és Képekben, XIII. kötet, Budapest, 1896, 335. lap

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 77.77., előképe T.7805

61. Hány Gyula: A pécsi székesegyház nyugati homlokzata

Papír, tusrajz, 19,6 x 13,7 cm

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.7789, faduca 77.97. számon

62. Hány Gyula után Morelli Gusztáv: A pécsi székesegyház nyugati homlokzata

Fadúc, fametszet, 14,1 x 9,9 x 2,3 cm

Illusztráció: Osztrák Magyar Monarchia Írásban és Képekben, XIII. kötet, Budapest, 1896, 161. lap

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 77.97., előképe T.7789

63. Hány Gyula: A pécsi székesegyház belső látképe

Papír, tusrajz

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.7790, faduca 77.226. számon

64. Hány Gyula után Endlich József: A pécsi székesegyház belső látképe

Fadúc, fametszet, 20,1 x 14 x 2,2 cm

Illusztráció: Osztrák Magyar Monarchia Írásban és Képekben, XIII. kötet, Budapest, 1896, 163. lap

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 77.226., előképe T.7790

65. Kubányi Lajos: Ferenc József jelenlétében Dulánszky felszenteli a pécsi dómot, 1891. június 22.

Olaj, vászon, 175 x 289 cm

1896

Pécs, Püspöki Kincstár, inv. no. FES-166

66. Ismeretlen mester: Pécs, részlet

Papír, ceruza, vízfestmény, 17,4 x 24 cm

19. század második fele

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok T.692

67. Ismeretlen osztrák mester

Papír, heliogravür, lap: 51,7 x 74,7 cm, lemez: 35,5 x 55,2 cm

19–20. század fordulója

Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 91.36

68. Szirmay Antal: Pécsi Országos Kiállítás, 1907

Előoldal: Oldalt: 1907 PÉCSI ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS. Lent: SZIRMAI 1907

Hátoldal: SZIRMAI

Érem, vert bronz, 59,5 mm átmérő

Magyar Nemzeti Galéria, Éremtár, 54.1489, 55.989.-P

69. Weininger Andor: Pécs látképe, 1920 körül

Papír, ceruza, akvarell, 168 x 237 mm

j.j.l: Pécs A.W.

Magyar Nemzeti Galéria, Grafikai Osztály, F.2003.14

70. Markup Béla: Pécsi Erzsébet Tudományegyetem, 1929

Előoldal: A MAGYAR KIRÁLYI ERZSÉBET TUDOMÁNYEGYETEM

Hátoldal: POZSONYI ALAPÍTÁSÁNAK ÉS PÉCSRE KÖLTÖZÉSÉNEK EMLÉKÉRE 1914–1924. Jelzés: 1929 MB

Érem, vert bronz, 80,5 mm átmérő

Magyar Nemzeti Galéria, Éremtár, 56.424.-P

71. Boldogfai Farkas Sándor: A pécsi székesegyház I. énekiskola félszázados jubileuma

Öntött bronz érem, 82 mm átmérő

1938

Pécs, Püspöki Kincstár, inv. no. ÉRM-206

72. Gebauer Ernő: A pécsi székesegyház felújítása

Olaj, vászon, 75,5 x 150,5 cm

1942

Pécs, Püspöki Kincstár, inv. no. FES-181

73. Gebauer Ernő: A pécsi egyetem alapítása

Felirat: Pécs a tudomány magvainak terjesztésére különösen alkalmas freskó

1955

Pécs, Nagy Lajos Gimnázium

74. Vincze Győző: Pécsi tornyok

Megjelent: *Jelenkor* 1958/2. sz., p. 12.

75. Kelle Sándor: Székesegyház előtt

Vászon, olaj

Megjelent: *Jelenkor* 1960/3. sz., 64–65. oldal között

76. Soltra Elemér: A románkori Pécs emlékei

Papír, rézkarc

1974

Magántulajdonban

77. Bizse János: Pécs látképe

Papír, rézkarc

1974

Magántulajdonban